

Györök László¹

ÉPÍTŐIPARI TÁRSASÁGOK GAZDASÁGBIZTONSÁGI TÉNYEZŐI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NATO BIZTONSÁGI BERUHÁZÁSI PROGRAMJÁBAN KÖZREMŰKÖDŐKRE

(ECONOMY SAFETY FACTORS OF BUILDING INDUSTRY COMPANIES, ESPECIALLY THE ONES PARTICIPATE IN NATO SECURITY INVESTMENT PROGRAMME)

Az ország biztonságához nélkülözhetetlen a stabil, jól működő gazdaság. A jól teljesítő gazdaság védelmet biztosít az országot veszélyeztető bizonyos hatásoktól, folyamatoktól, cselekményektől, és hozzájárul a politikai, jogi, társadalmi, környezeti és védelmi rendszerek fenntartásához. Azonban léteznek olyan különleges hatások is, amelyekkel szemben a csak meglévő tapasztalatok alapján üzemeltetett, felkészítetlen gazdaság nem reagál hatékonyan. Ezért e hatások ellensúlyozására megfelelő biztonsági, tartalék rendszerek fenntartása szükséges. A tárgyi tanulmány célja, hogy bemutassa a gazdaságnak, és az egyik legjelentősebb ágazatának, az építőiparnak, valamint annak speciális területének, az NSIP környezetét és egymásra gyakorolt összefüggésüket.

Kulcsszavak: biztonság, építőipar, gazdaság, szakember, társaság, teljesítmény.

Stiff and well operating economy is essential for safety of the country. Well operating economy secures from particular effects, processes, acts, and contributes to support of political, legal, social, environmental and defensive systems. However in the face of some special effects unprepared economy, which gets maintained only on the base of existing experience, does not react effectively. Therefore, there is a need to support suitable security and provision systems to compensate these effects. Aim of the subject paper is to introduce ambience and relationship among economy, and one of its main arm type that is Building industry, and also its special field of NSIP.

Key words: safety, building industry, economy, technician, company, performance.

¹ NKE KMDI doktorandusz, gyorok.laszlo@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2546-0321.

BEVEZETÉS

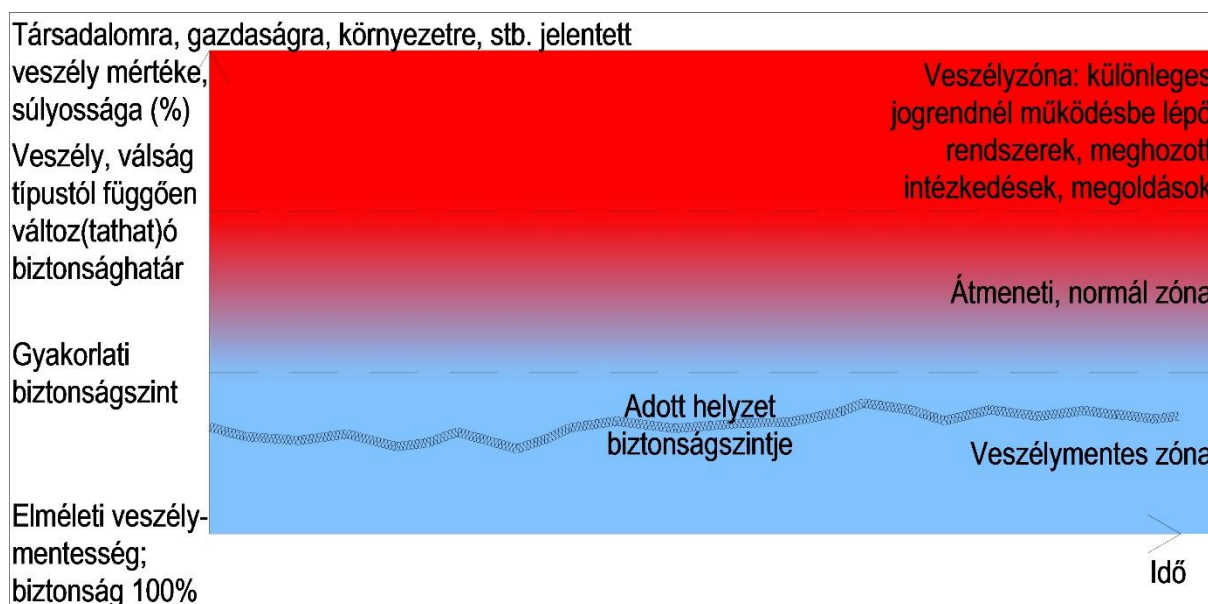
Magyarország Alaptörvénye és nemzeti stratégiái az ország biztonságát² befolyásoló, fontos összetevőként tekintenek a gazdaságra. [1-3] Ennek megfelelően a gazdaságnak általános körülmények között az állam hagyományos működését, és a normál piaci folyamatok fenntartását kell szolgálnia, illetve különleges körülmények között amellet, hogy el kell hárítania a veszélyeket, elő is kell segítenie az állam hagyományos működésére visszatérés folyamatát. A tanulmány készítése keretében vizsgálatra került az építőiparnak, mint a gazdaság hagyományos összetevőjének a teljesítményét meghatározó, valamint az építőipar különleges, NSIP³ területének feltételrendszere és kapcsolatai. Ezek alapján a vizsgálatra került területekkel kapcsolatban a tanulmány néhány következtetést is megállapít.

AZ ORSZÁG BIZTONSÁGÁNAK ÉS GAZDASÁGÁNAK KAPCSOLATA

Az ország alapérdeke, hogy polgárai, anyagi értékei és kulturális javai létezését, épségét ne veszélyeztesse az országon belül keletkező, vagy kívülről származó semmilyen folyamat, cselekmény vagy hatás. Ez azt jelenti, hogy a személyek, az anyagi értékek és a kulturális javak biztonságához előre kiszámítható körülmények és feltételek szükségesek. Ugyanakkor a személyek és a szervezetek a társadalmi helyzetük, tevékenységük, gazdasági fejlődésük során a biztonságuk meglévő szintjének fenntartására, és az adottságuk, a belső és a külső lehetőségük alapján annak növelésére is törekednek. A biztonságuk fenntartásával, növelésével önerőből maguk is részt vállalnak az államnak és a nemzetközi szervezeteknek az ország biztonsága érdekében végzett feladatában. [4] Mivel a biztonság szintjének fenntartása, illetve növelése a változó intenzitású káros hatásokkal, a veszélyeztető tényezőkkel és az ellenérdekekkel szemben is cél, ezért a biztonság mértéke belső és külső tényezőktől, kölcsönhatásoktól függően folyamatosan változik. Az alábbi általános érvényű ábra a közel állandó intenzitású terhelés következtében kialakuló biztonság mértékének az idő függvényében alakulását szemlélteti.

² „biztonság: egyéneknek, csoportoknak, országoknak, régióknak (szövetségi rendszereknek) a maguk reális képességein és más hatalmak, nemzetközi szervezetek hatékony garanciáin nyugvó olyan állapota, helyzete (és annak tudati tükröződése), amelyben kizárható v. megbízhatóan kezelhető az esetlegesen bekövetkező veszély, ill. adottak az ellene való eredményes védekezés feltételei. Egy országban a biztonság átfogó értelemben akkor áll fenn, ha: békében nincs külső támadási veszély, a belső rend szilárd, kezelhető a kockázatok, kihívások, a lakosságnak (nemzetiségeknek és etnikai kisebbségeknek), az egyes állampolgároknak lehetőségük van a progresszív irányú fejlődésre, a boldogulásra, az érvényesülésre az állami, társadalmi, gazdasági, szellemi élet valamennyi fontos szférájában; válsághelyzetben megvannak a konfliktuskezelésnek és -visszafejlesztésnek, az élet normalizálásának lehetőségei; egy esetleges háború, fegyveres összeütközés (katonai konfliktus) idején pedig adottak a fokozatos visszafejlesztés, a korlátozás, az eredményes védekezés, a személyi és anyagi károk, ártalmak és veszteségek elviselhető szinten tartásának, a nemzeti túlélésnek, az állami szuverenitásnak és működőképességnek a feltételei.” Szabó József (szerk.): *Hadtudományi lexikon*. 1. köt. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, 144. o.

³ „80. §... 14. NATO Biztonsági Beruházási Programja: azon katonai célú beruházások, fejlesztések összessége, amelyeket a NATO védelmi képességének megőrzése vagy fokozása érdekében tervez és – a jogszabályban meghatározott bírságok kivételével – közterhektől mentesen valósít meg.” 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről. [Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139266.330738](http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139266.330738) (2017. 06. 04.).

1. ábra: Közel állandó intenzitású terhelésnél kialakuló biztonságszint elve⁴

Az ország biztonsága és a gazdaság kapcsolata általános körülmények között

Egy ország tartós biztonsága alapvető fontosságú a lakossága, a társadalmi rendszere, a tulajdonviszonyai és az érdekeltségei számára, de az azonos értékeket, érdekeket képviselő szövetségeseinek, partnereinek és a környező országoknak is. Ennek következményeként az országnak a veszélyhatásokkal szembeni biztonságát olyan összetett rendszernek kell garantálniuk, amely egymással kölcsönhatásban lévő:

- politikai, jogi, társadalmi;
- katonai;
- rendvédelmi, rendészeti;
- infrastrukturális;
- környezeti;

— gazdasági részterületi összetevőkből épül fel. [5] Mindegyik részterületnek a saját szabályuk és viszonyrendszerük között, a körülményektől és helyzetektől függetlenül mindig jól kell teljesíteniük, és együttesen is hozzá kell járulniuk az ország komplex biztonságához. Azért kell a gazdaságot hatékonyan működtetni, mert egyrészt annak szabályrendszere, képessége kialakításával, a kapacitásának megfelelő rögzítésével önmaga is véd a külső és a belső krízisek, válságok és támadások gazdasági hatásai ellen, másrészt a jellege miatt nélkülözhetetlen a biztonság többi összetevőjének működéséhez is.

Való igaz, hogy az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapuló hazai gazdaságnak az aktuális, így a jelenkori teljesítményére, hatékonyságára az ország adottságai, lehetőségei és képességei mindig hatással vannak. [1] Az adottságokhoz hozzátartozik a gazdaság teljesítőképességét befolyásoló, az országból és a külső környezetből származó

⁴ Közel állandó intenzitású terhelésnél kialakuló biztonságszint elve. Készítette a cikk szerzője.

GYÖRÖK LÁSZLÓ: Építőipari társaságok gazdaságbiztonsági tényezői, különös tekintettel a NATO biztonsági beruházási programjában közreműködőkre

korábbi, részben hasonló jellegű folyamatok és események kezeléséből eredő sokrétű tapasztalat is. Bár a jövő folyamatainak és eseményeinek tényleges veszélyét és hatását lehetetlen ma ismerni, a gazdaság jelenlegi teljesítményét biztosító összetevők azonosítása után néhány, a gazdaságot és ezzel az ország biztonságát fenyegető főbb jelenség és kapcsolat felismerhető. [6; 62. o.] Napjaink információ alapú társadalmában a gazdasághoz kapcsolódó területek teljesítményét jelentősen befolyásolják a megfelelő időben rendelkezésre álló információk, a gazdasági folyamatok átláthatósága, a korrupciómentesség, a pénzügyi finanszírozás és transzferek tisztasága. Ezért a gazdaság teljesítményének megítélését, és ez alapján az ország biztonságát a gazdasággal kapcsolatban hozzáférhető információk tartalma, és a közpénzügyi rendszer átláthatósága is befolyásolja. Az alábbi táblázat a teljesség igénye nélkül néhány, a hazai gazdaság aktuális teljesítményét biztosító lényeges összefüggést szemléltet.

A gazdaság aktuális teljesítményét, ezáltal az ország biztonságát befolyásoló feltételek, folyamatok
Önrendelkezés stratégiai kérdésekben
Demokrácia, működő jogrendszer, jogbiztosság, közigazgatás, stabilitás, kiszámíthatóság
NATO, ENSZ, EU, EBESZ tagság, nemzetközi egyezmények a békéért, és a konfliktusok elkerülésére
Kiépített, működő, összetett infrastruktúra-rendszer
Külgazdasági környezet stabilitása
Innováció feltételrendszerének megléte, innovációk
Súlyos betegségek és járványok alacsony mértéke
Piaci igényeknek megfelelő minőségű és mennyiségű munkát elvégezni képes lakosságarány
Cégek és lakosság számára biztosított működőképes támogatási rendszerek
Pénzügyi ellenőrzési rendszer megléte és fejlesztése
Szürke- és feketegazdaság, korrupció csökkenése
Adórendszer hozzáigazítása a gazdaság aktuális feltételrendszeréhez
Szerződéses fegyelem betartását kikényszerítő jogszabályok, és gazdaságetikai kultúra

1. táblázat: A gazdaság aktuális teljesítményét, az ország biztonságát befolyásoló feltételek és folyamatok⁵

Az ország biztonsága és a gazdaság kapcsolata különleges körülmények között

Természetesen a gazdaságnak mindig, azaz nemcsak normál feltételek mellett, hanem szélsőséges körülmények között is működni kell. A hazai gazdaságnak az alaptörvény 48-54. cikkei alapján bevezethető különleges jogrend idején már azokat a káros hatások és következmények elhárítását kell szolgálnia, amelyeket az általános körülmények között működő folyamatok és rendszerek nem akadályoztak meg. [1] Különleges jogrend a hadiállapot kinyilvánításánál, az idegen hatalom támadása veszélyénél, az ország területére való váratlan betörésnél, a szövetségi köteletség teljesítése érdekében, valamint az élet- és vagyonbiztonságot tömegesen fenyegető fegyveres cselekmények, elemi csapások, ipari szerencsétlenségek, balesetek, katasztrófák, a törvényes rend fegyveres megdöntésére vagy a

⁵ Készítette a cikk szerzője, Dr. Király László (CSc) tájékoztatásának figyelembe vételével. Szeminárium a Gazdaságbiztonság órán. Budapest, 2016. 02. 23., KMDI alapján.

hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló belső vagy külső forrásokból származó cselekmények esetén vezethető be. Különleges jogrendben a:

- rendkívüli állapot;
- szükségállapot;
- megelőző védelmi helyzet;
- terrorvédelemhelyzet;
- váratlan támadás;

— veszélyhelyzet idején az ország gazdasági biztonságát az ezekre a különleges állapotokra felkészített tartalékrendszereknek kell garantálni. [1, 7; 98-100. o.] Mint a fentiekből kitűnik a tartalékrendszerek létrehozása, nagyságuk, összetételük megválasztása, és hatékony működtetése állami feladat, mert a háztartások döntő többsége a feltételrendszerük és a berendezkedésük alapján, a legtöbb vállalkozás pedig a normál időszakban elvárt eredményorientáltsága alapján nem rendelkezik számottevő tartalékokkal. Tartalékok híján a háztartások és a vállalkozások is képtelenek a hirtelen fellépő krízisek hatásának tartós csökkentésére, a megváltozott jogrend időszakában, annak feltételei között pedig még pár napig se képesek fennmaradni. Az államnak viszont minden körülmények között, így krízisek és a különleges jogrend idején is működni kell. Ezért a krízisek és a különleges jogrend idején jelentkező veszélyek hatását az államnak a saját megoldásaival is csökkentenie kell. Ezt a feladatát az állam hagyományosan és elméletileg az olyan tárgyi és pénzügyi eszközökkel gazdálkodó rendszerek működtetésével képes ellátni, mint a(z):

- Gazdaságbiztonsági Tartalékkal a lakosság alapvető és a fegyveres szervek egyes szükségletének;
- Állami Egészségügyi Tartalékkal a tömeges egészségügyi ellátásnak;
- Állami Céltartalékokkal az infrastruktúra ágazatai és rendszerei működőképességének;
- Központi pénz és valuta tartalékokkal a gazdaság folyamataiba és a pénzforgalomba beavatkozó-képességének;
- Árvízvédelmi és vízügyi tartalékkal az ivóvízellátás és az árvizek elleni védelemhez szükséges kapacitásának;
- létfontosságú infrastruktúrák működési képességének fenntartásával. [7; 132. o.]

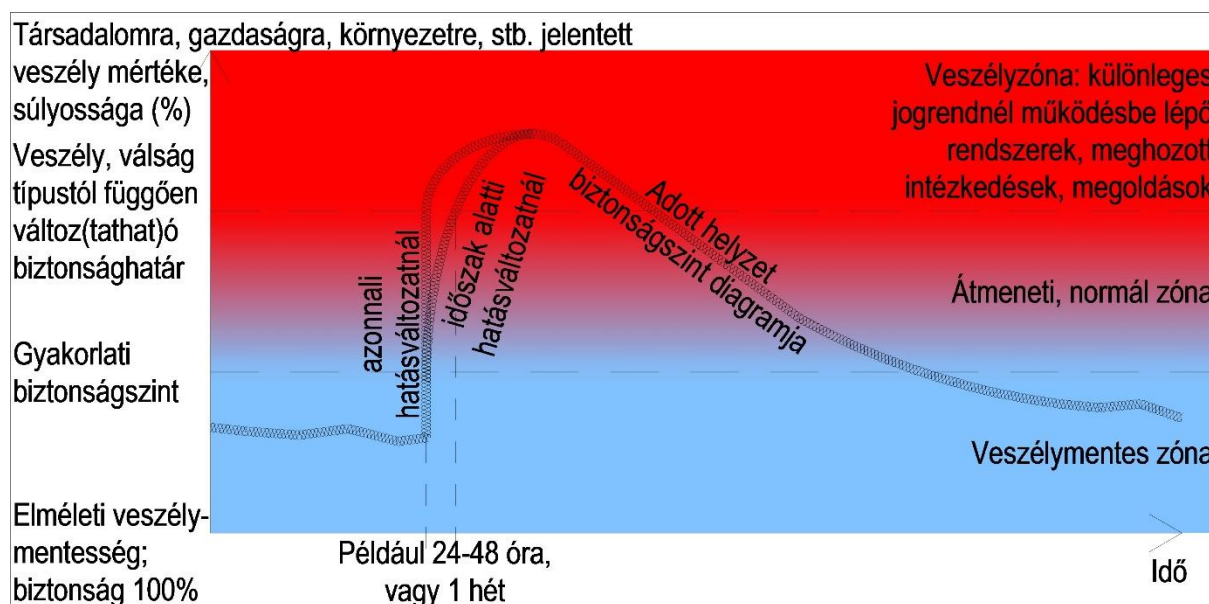
Az államnak a saját tartalékrendszerében egyrészt a védelmi szféra erői által azonnal, általánosan, hatékonyan és tartósan alkalmazható eszközöket kell tartania, másfelől olyan pénzügyi eszközökben szükséges a tartalékot felhalmoznia, amelyek a legszélsőségesebb viszonyok között is időállóak, és a legtöbb személy és szervezet számára tartós értékkel bírnak. Mindezekon túl az államnak az általa kialakított és tartalékolt pénzügyi eszközök igénybevitelén kívül szükség esetén lehetősége van ideiglenes külső pénzügyi források, például a Nemzetközi Valutaalap⁶ által kínált Pénzügyi Gyorssegély⁷ felhasználására, vagy

⁶ International Monetary Fund, rövidítve: IMF.

⁷ Rapid Financing Instrument, rövidítve: RFI.

GYÖRÖK LÁSZLÓ: Építőipari társaságok gazdaságbiztonsági tényezői, különös tekintettel a NATO biztonsági beruházási programjában közreműködőkre

más országból származó anyagi és egyéb jellegű támogatás elfogadására is. [8] Mivel a külső források mennyiségben, minőségben, időben rendelkezésre állása és használhatósága nem teljes mértékben az állam rendelkezésétől függ, ezért az országnak az általa kezelt tartalékrendszerrel kell fenntartania és fejlesztenie, a társadalmának és fegyveres erőinek a különleges körülmények idején szükségére. Az alábbi általános érvényű ábra a hirtelen fellépő krízisek által megváltozott biztonság mértékének, ennek hatására a tartalékrendszer működésbe lépésének az idő függvényében alakulását szemlélteti.

2. ábra: Váratlan krízis által megváltoztatott biztonságszint, és a tartalékrendszer elvi működése⁸

A NEMZETGAZDASÁG ÉS AZ ÉPÍTŐIPAR KÖLCSÖNHATÁSAI

Hasonlóan az országok többségéhez a hazai nemzetgazdaság rendszerében is megkülönböztetik a gazdasági szereplőket a tevékenységük jellege szerint. A tevékenység típusok a TEÁOR⁹ alapján besorolásra kerülnek a jelenleg érvényes huszonegy nemzetgazdasági ág valamelyikébe, amelyek egyike az önálló építőipar, és amelynek három ágazata az épületek építése, az egyéb építmény építése, és a speciális szaképítés. [9] Azonban a többi ágazat, alágazat és szakágazat közül néhány különböző mértékben kapcsolódik az építőiparhoz. Így például az építőipar az épületüzemeltetés vagy a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység nemzetgazdasági ágakba sorolt ágazatokkal és alágazatokkal szorosabb viszonyban áll, a tevékenységek nagyobb mértékben fedik át egymást, mint az oktatás feladatainál. Ugyanakkor a jellemzők összehasonlíthatósága érdekében osztályozásra került tevékenységtípusok eltérő mértékben járulnak hozzá a nemzetgazdaság teljes

⁸ Váratlan krízis által megváltoztatott biztonságszint, és a tartalékrendszer elvi működése. Készítette a cikk szerzője, Dr. Király László CSc – Dr. Medveczky Mihály: Védelemgazdasági ismeretek önkormányzati válságmenedzserek (védelmi igazgatási referensek) számára. Egyetemi kiadvány. ZMNE, Budapest, 2009, 101. és 166. o. alapján.

⁹ TEÁOR: Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere.

teljesítményéhez. A gazdasági teljesítmény értékelésének egyik módját a GDP¹⁰ mérőszáma jelenti, amelynek legjelentősebb részét, körülbelül harmadát a 2010-es években a mezőgazdaság, az ipari termelés és az építőipar együtt biztosítja. [10; 7. o.]

Piaci elemzők a makrogazdaság statisztikai adatai közül az építőipart és teljesítményét hagyományosan annak a nemzetgazdasági ágának tekintik, amelynek időszaki teljesítményét, mutatóit alapul véve véleményt formálhatnak a gazdaság egész állapotáról, és makrogazdasági trendeket állíthatnak fel. Maga az építőipar azért van különleges helyzetben, mert a többi iparág fejlesztései, beruházásai szinte tükörképként azonnal és közvetlenül megjelennek a teljesítményében. Emellett a véleményformálás alapját az építőipar sajátos:

- összetett és értékteremtő tevékenységei;
- széles társadalmi réteg által megértett, illetve elvégezhető alapeljárásai;
- változó építéshelyszínei, és egyes szakmunkáinak szezonalitása, tradíciós eljárásai, foglalkoztatottságai, és esetenként a kaláka munkavégzései;
- tevékenységének eredményeként általában hosszú évtizedes használatra létesített látványos épületei, illetve közhasznú, sok esetben észrevétlen, vagy az infrastruktúra természetes részét képező építményei;
- szerződési, határidős, ellenőrzési, pénzügyi rendezési tapasztalatai, kultúrái is jellemzik.

Gazdasági vonatkozású építőipari trendek és jellegzetes beruházások az 1990-es évektől

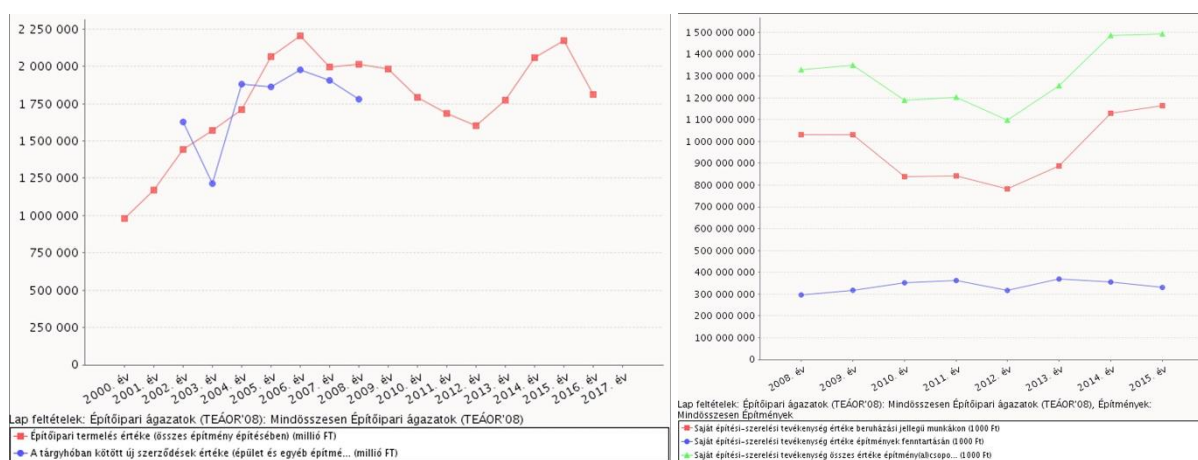
Hazánkban az 1980-as évek végére az állami irányítású, iparosított mértékű tömbházak, lakótelepek tömeges építésének befejeződésével, a központi megrendelésre készített ipari létesítményekre vonatkozó igények elmaradásával fokozatosan megszűntek a tervező intézetek, a nagykapacitású építőipari kivitelező vállalatok és szövetkezetek. Helyük egy részét az 1990-es évekre a mikroméretű, kislétszámot foglalkoztató, az egyes építőipari szakmákra szakosodott társaságok és családi vállalkozások kezdték átvenni. E folyamattal párhuzamosan az épületek típusára, megjelenésére, szerkezetére, anyaghasználatára és berendezésére vonatkozó igények átalakulásával egyedi és újfajta funkciójú lakóépületeket, középületeket, ipari létesítményeket kezdtek tervezni és építeni. Bár az átmenet éveiben elkezdődött az építőipar szerkezetváltása, és az új struktúrában jobb minőségű létesítményeket építettek, azonban a gazdaság általános teljesítményének változásával, és az infláció növekedésével lényegesen kevesebb új épületet és építményt hoztak létre, a felújítások, átalakítások aránya az építéseken belül megnövekedett. E tendenciák hatására csökkent az építőiparban foglalkoztatott szakemberek és a kiegészítő munkákat elvégezni képes segéd munkások száma, akik részben más hazai iparágakban, részben a magasabb fizetés reményében külföldön vállaltak munkát.

A lakáshitelezési rendszer támogatási oldalának többszöri átalakítása, és az egyedibb középületekre vonatkozó igény a 2000-es évek elejére beindította az építési munkák

¹⁰ Gross domestic product: bruttó hazai termék.

GYÖRÖK LÁSZLÓ: Építőipari társaságok gazdaságbiztonsági tényezői, különös tekintettel a NATO biztonsági beruházási programjában közreműködőkre

keresletének növekedését. Ennek megfelelően ekkortól javulni kezdtek az építőipar viszonyai. Ettől az időszaktól megerősödtek a jelenleg is kiemelkedő kapacitással rendelkező generál kivitelező, az építőipar számos szakterületén professzionális munkát önállóan végezni, vagy alvállalkozókkal végeztetni képes szervezetek. Ugyanakkor az évtized közepétől az Európai Unió tagjává vált országból ismét több építőipari szakember indult dolgozni a kontinens nyugati országaiba az ottani munkaerőpiac előnye miatt. Az építőipar már 2006-tól csökkenő teljesítményét nagymértékben visszavetette a 2008-ban az amerikai kontinensről, az ottani ingatlanhitelezés környezetéből indult gazdasági világválság. [11] Ez a világválság felkészületlenül érte a hazai gazdaságot. Ennek közvetlen következményeként az 1990-es évektől mindig növekvő GDP 2009-ben csökkent, a válság hatásait pedig az ország önjerejéből nem volt képes ellensúlyozni, ezért azt nemzetközi szervezetektől felvett hitelekkel próbálták kompenzálni. Ráadásul a válság hosszútávú hatásaként az addig sajátosan, de kiszámíthatóan működő hazai építőipari-gazdasági környezet megváltozott, a deviza alapú ingatlanhitelek törlesztő részletének változása, és az ingatlanhitelek feltételeinek módosítása miatt az építőipari tevékenységekkel szemben jelentősen csökkent a kereslet. Ennek következtében néhány év alatt számos építőipari társaság csődöt jelentett, és az építőipar országos teljesítménye azóta se éri el a válság előtti szintet. Továbbá az építőiparban foglalkoztatottak száma is lényegesen és tartósan elmaradt a korábbiaktól, néhány építőipari szakmában munkaerőhiány lett tapasztalható, a szakmatanulásra jelentkezők száma is tartós csökkenést kezdett mutatni.

3-4. ábra: A 3. (baloldali) ábrán a teljes építőipar ágazati adatai, a 4. (jobboldali) ábrán az építőipar építménycsoportos adatai a 4 fő feletti társaságokra¹¹

Az építőipar további teljesítményvesztését, a gazdasági világválság begyűrűződése óta elkészített és használatba vett otthonok számának növekedését, ezzel a gazdaság teljesítményét hagyományosan befolyásoló iparág felpörgetését, és a népességszökkenés ellensúlyozását hivatott elősegíteni a 2015. év végén elindított családi otthonteremtési kedvezmény program. [12] Ennek a programnak a működése során azonban felszínre kerültek

¹¹ 3. ábra: Az építőipar ágazati adatai. Teljes építőipar. (Mindösszesen Építőipari ágazatok (TEÁOR'08)). Url: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/DisplayChart?filename=jfreechart-9202346969203645995.png> (2017. 06. 04.) alapján. 4. ábra: Az építőipar építménycsoportos adatai. Építőipar, 4 fő felett. (Mindösszesen Építőipari ágazatok (TEÁOR'08); Mindösszesen Építmények). Url: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/DisplayChart?filename=jfreechart-3528802950292423172.png> (2017. 06. 04.) alapján.

az építőipar sajátos problémái. Manapság a lakásépítések iránti hirtelen és fokozott mértékű keresletnövekedésnek a gazdasági válság ezelőtti állapothoz képest kevesebb építőipari társaság átalakult képességekkel, illetve nem kellően gyakorlott személyi létszámmal, az építőipar más területére szakosodott szervezetek pedig profilváltással igyekeznek megfelelni. Az alábbi táblázat a teljesség igénye nélkül az építőipar 1990-es évektől napjainkig tartó néhány jellegzetes beruházását szemlélteti.

Az építőipar jellegzetes beruházásai az 1990-es évektől napjainkig	
Infrastruktúra területekhez sorolható néhány jellegzetes beruházás	
Katonai infrastruktúra	Repülőterek, technológiai épületek, építmények
Védelmi infrastruktúra	Épületek, építmények, közlekedési létesítmények, ideiglenes biztonsági határzár
Árvízvédelem	Védelmi műtárgyak, rekonstrukciók, újjáépítések
Energetika	Energiatermelés, gáz, olaj és elektromos hálózatok létesítményei
Közlekedés	Közút- és vasúthálózat, benzinkutak, M4 metró, kikötők, repülőtér elemek
Logisztika	Logisztikai parkok
Egészségügy	Kórházak, rendelőintézetek
Oktatás	Nevelési és oktatási épületek
Kultúra	Színházak, múzeumok, művelődésothonok, művészeti és sportlétesítmények
Gazdaság	Gazdálkodó szervezetek és társaságok irodaházai, telephelyei, építményei
Mezőgazdaság	Mezőgazdasági és élelmiszeripari létesítmények
Környezet	Szelektív és veszélyes hulladéktárolók, ivóvíz és szennyvíz hálózatok elemei
Infrastruktúra területekhez közvetlenül nem sorolható néhány jellegzetes beruházás	
Települések	Településrész rehabilitációk, közterek, középületek, lakóépületek, lakóparkok
Emlékhelyek	Műemlékek és műemlék jellegű építmények felújítása
Gyárak, üzleti parkok	Autóipari, gyógyszeripari, élelmiszeripari és egyéb gyárak, üzemek, raktárak
Bevásárlóközpontok	Plázák, hipermarketek, szupermarketek, kereskedelmi láncok épületei
Turizmus	Szállodák, panziók, turizmus és fürdőhelyek létesítményei

2. táblázat: Az építőipar jellegzetes beruházásai az 1990-es évektől napjainkig¹²

Az építőipar gazdasági környezete, problémája, erőssége, kockázata és potenciálja

Ha megvizsgáljuk napjaink gazdasági környezetét, és annak hatását az ország nemzetgazdasági ágaira, az építőipar ágazatára és alágazataira, akkor a vizsgálat eredményéről feltételezhető, hogy a környezet minden gazdasági ágazatra különböző mértékű befolyást gyakorol, és az építőipar alágazatait, az építőipari társaságokat is különbözően érinti. Továbbá az is feltételezhető, hogy az eltérések az egyes szervezetek tevékenységének területe és módja, a cégvezetés eljárásai, az erőforrásokhoz és eszközökhöz hozzáférés, és az azokkal rendelkezés képességéből, valamint a társaságoknak egy adott időszak alatt kimutatható teljesítményéből származhatnak. Mivel gyakorlatilag minden társaság egyedi tulajdonságokkal és adottságokkal rendelkezik, ezért csak az építőipar környezetére általánosan igaz néhány fontosabb jellemző kerül áttekintésre az alábbiakban.

¹² Készítette a cikk szerzője, Dr. Király László (CSc) tájékoztatásának figyelembe vételével. Szeminárium a Gazdaságbiztonság órán. Budapest, 2016. 03. 22., KMDI alapján.

GYÖRÖK LÁSZLÓ: Építőipari társaságok gazdaságbiztonsági tényezői, különös tekintettel a NATO biztonsági beruházási programjában közreműködőkre

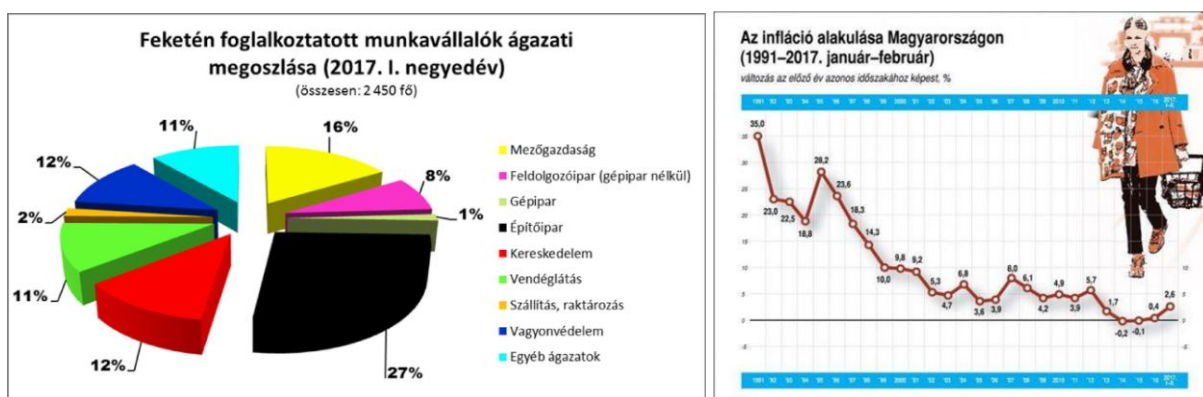
Való igaz, hogy az építőipar sajátos és általános problémaforrása, hogy a munkákat nem állandó telephelyen, az új projekteket mindig más munkaterületen, és bizonyos munkáknál az időjárás viszonyokat figyelembe véve kell végezni. Mivel az egyes szakmunkákat csak szezonálisan lehet elvégezni, ezért az építőipari foglalkoztatottság illetve munkavégzési lehetőség az egyes alágazatokban és szakágazatokban gyakran nem állandó jellegű. A munkához jutott szervezetek és dolgozók tevékenységét viszont a magán- és építészeti építésekhez az egymásra talált építető és a szakember vagy a társaság között gyakran csak szóbeli, egyszerű megállapodások próbálják szabályozni. Ugyanakkor a nemzetközi szervezetek, az állami vagy a vállalati szféra megrendelésénél pedig összetett, részletes szerződések és szabályozók rögzítik a teljesítés feltételét. Ennek megfelelően a magánépítésekhez a pénzügyi teljesítés biztosságát a hibás vagy határidőn túli teljesítések nehéz szankcionálhatósága, a lényeges következmények elmaradása, és az esetleg bíróságra kerülő eseteknél a hosszú rendezési idő csökkenti. Ezzel szemben az építetőnek, megbízónak pedig a korrektül teljesítő szervezetekkel és szakemberekkel együttműködése növeli. Ugyan a nemzetközi szervezetek, az állami vagy a vállalati szféra részére építések ellenőrzött körülmények és feltételek között történnek, ennek következtében jelentősebb költségeket kell fordítani a szabályok betartására, de a pénzügyi rendezés a magánépítésekhez gyakran hosszabb határidőkkel, de nagyobb biztonsággal teljesül. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy az építések további általános problémaforrása az építésfelügyeleti, munkavédelmi ellenőrzések, és az elektronikus építési napló bevezetése ellenére még mindig magas szintű a szürke illetve fekete foglalkoztatottság, a nagyberuházásoknál pedig a generálkivitelezők és az alvállalkozók között érdekkülönbségek jelentkezhetnek. Az említettek miatt bizonyos területeken dolgozó építőipari társaságok és az alkalmazottak bevételei nem folyamatosak. Ezért a társaságoknak tartalékolniuk kell a tartós munkavégzéshez szükséges eszközeikből, azaz a pénzügyi és az eszközállományukból, és a sok esetben még attól is értékesebb képességű szakembereik tudását és alkalmasságát is meg kell becsülniük. Ugyanakkor az alkalmazottaknak a bevételükből kell tartalékolni, a saját szakértelmüket és képességüket pedig megtartani, fejleszteni szükséges.

Az építőipar gyakori és jellemző erőssége, hogy a tevékenysége által néhány munkánál ideiglenes használatú, de általában több évtizedig, bizonyos esetben akár évszázadig is működő épületeket és építményeket létesít. Mindezt egyedi, sajátos rendszabályok, különleges feltételek és körülmények között is megvalósítja. Az építőipar különböző területén és szintjén részvétel gyakorlatilag mindenki számára nyitott, a különböző szintű építési munkákat pedig a személyek saját képességüktől, gyakorlatuktól és jogosultságuktól függően végezhetik el. Bizonyos építőipari tevékenységek végzéséhez elegendő az alacsony szintű képzettség, az egyes hiányszakmákban dolgozók hazai vagy külföldön munkához jutási lehetőségei egyszerűek, de a magas szintű szervezői, irányítói munkavégzéshez nagy tapasztalat szükséges, illetve számos magántársaságnál családi tradíciók is folytathatók.

Az építési tevékenység külső kockázatát az építőiparra közvetlenül vonatkozó, vagy azt közvetve érintő politikai döntések, és a jogszabályi környezet változásának jellege és mértéke jelentik. Továbbá szintén ilyen jellegű kockázatot jelent a megrendelések egyéb okok miatti elmaradása, az építésekhez vonatkozó igények tartós csökkenése, miként azt az építőipar 2008 és 2015 közötti teljesítménycsökkenése is szemléltette. Ugyanakkor az építések belső kockázatát a szabálytalan munkavégzések, az építéshez szükséges eszközök és források

csökkenése, illetve az építetők, megrendelők, vagy a fővállalkozói, alvállalkozói láncban szereplő társaságok szakmai vagy pénzügyi nehézségei okozhatják. [13]

Napjaink kedvező gazdasági környezeti viszonya hozzájárul az építőipari szervezetek potenciáljának kihasználásához. Egyrészt a kedvező konstrukciójú otthonteremtési támogatási rendszer miatt számos magánépítető, másrészt az alacsony szintű infláció miatt a bankhiteleknek a korábbiaknál kedvezőbb THM¹³ értéke, harmadrészt a piaci befektetési lehetőségeket kereső személy és társaság túlkereslete leköti az építési társaságok felesleges szabad kapacitását. [14] Ezzel szemben a közelmúltban kevesebb kedvezményváltozás volt tapasztalható a nemzetközi szervezetek, az állami vagy a vállalati szféra építései vonatkozóan, de ott továbbra is megmaradtak az elkészült munkarészek utáni biztos pénzügyi teljesítések. E folyamat következtében kevés a jelenlegi hazai építési piacon a szabad kapacitású, normál teljesítményű építőipari társaság, és a nemzetközi szervezetek, az állami vagy a vállalati szféra által elvárt feltételeknek pedig továbbra is kevés ilyen szervezet felel meg. Azonban ahhoz, hogy az építési piac e kedvező szegmenseiben a jelenleg azokban működő, vagy tevékenykedni szándékozó társaságok tartós sikereket érjenek el az szükséges, hogy önmaguk kedvezőtlen adottságát szüntessék meg, alakítsanak ki hatékony munkavégzési körülményeket, és megfelelő képességekkel rendelkezzenek a munkák elvégzésére.

5-6. ábra: Az 5. (baloldali) ábrán a feketén foglalkoztatottak ágazati aránya, a 6. (jobb oldali) ábrán a hazai infláció alakulása¹⁴

¹³ Teljes hiteldíj mutató.

¹⁴ 5. ábra: Feketén foglalkoztatott munkavállalók ágazati megoszlása. [Közread. a] Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatás-felügyeleti Főosztály. A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2017. I. negyedév). Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatás-felügyeleti Főosztály, h. n., 2017, 4. o. Url: http://www.ommf.gov.hu/letoltes.php?d_id=7286 (2017. 06. 04.) alapján. 6. ábra: Az infláció alakulása Magyarországon (1991-2017. január-február). Url: https://www.profitline.hu/ny/irattar/2017-03-30/122643111_9DU6RS34_2.jpg (2017. 06. 04.) alapján.

A NATO Biztonsági Beruházási Programja, mint speciális építési terület, és az alkalmazott cégminősítési rendszere

A NATO a 3. cikke¹⁵ elvárásai teljesítésére 1951-ben létrehozta az IP-t¹⁶. Ezt a programot 1994-től NSIP néven, megújított eljárással, és átalakított tartalommal folytatja és felügyeli a NATO. Hazánk 1999-es NATO taggá válása után részt vesz az NSIP-ban. [15] Az NSIP főbb alapelvei és jellemzői a(z):

- politikai döntések érvényesülése;
- katonai követelmények figyelembe vétele a program előkészítésében és végrehajtásában;
- „igényeken túl alapelv”;
- finanszírozás alapelvei;
- kollektív döntési mechanizmus;
- köztehermentesség;
- tulajdoni viszonyok, használati jogok;
- versenyeztetés, vállalkozásba adás a program keretében;
- beruházások megvalósítása és átadás-átvétele;
- program keretében készült létesítmények üzemeltetése és használata. [16, 17]

Az NSIP minden beruházását és fejlesztési munkáját Képesség Csomagok¹⁷ által, azokon belül projektekkel valósítják meg. Ezek a Képesség Csomagok és a projektek sajátos, nemzeti vagy közös finanszírozásúak lehetnek. A közös finanszírozású projekteket a NATO nemzeti a NATO polgári és katonai költségvetéseitől elkülönített forrásból, a tagországok között előzetesen meghatározott arányban finanszírozzák. Fontos megjegyezni azonban azt, hogy a Képesség Csomagokhoz szükséges külső környezeti és infrastruktúra fejlesztések elvégzése a Befogadó Nemzet¹⁸ feladata, amit úgynevezett kerítésen kívüli munkával kell biztosítani. [17]

Az NSIP pályázati eljárásain azok a szervezetek vehetnek részt, amelyek sikeresen teljesítik a program működését meghatározó, összetett cégminősítési rendszer feltételeit. Ez a cégminősítési rendszer különleges az állami illetve a vállalati szektor tagjai által a beszállítók és partner társaságok értékelésére kialakított, és hosszú évek óta elfogadottan alkalmazott cégminősítési eljárások között. Az NSIP cégminősítési rendszere, összehasonlítva a cégminősítésre szakosodott néhány más társaság, illetve a polgári beszerző, beruházó szervezetek által alkalmazott saját eljárásokkal és cégminősítési rendszerekkel, szigorúbb

¹⁵ „2. §... 3. cikk A jelen Szerződésben kitűzött célok hathatósabb elérése érdekében a Felek külön-külön és együttesen, folyamatos és hathatós önszegély és kölcsönös segítség útján, fenntartják és fejlesztik egyéni és kollektív védelmi képességüket fegyveres támadással szemben.” 1999. évi I. törvény a Magyar Köztársaságnak és az Észak-atlanti Szerződéshez történő csatlakozásáról és a Szerződés szövegének kihirdetéséről. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=39258.60450 (2017. 06. 04.).

¹⁶ Infrastructure Programme: Infrastruktúra Program.

¹⁷ Capability package, rövidítve: CP.

¹⁸ Host Nation, rövidítve: HN.

követelményeket támaszt. Ennek módja, hogy a vizsgált társaságoknak nemcsak a szakmai és pénzügyi adottságát mérlegeli a határidőn túli teljesítések és a nem teljesítés kockázataival, hanem speciális biztonsági szempontokat is figyelembe vesz, különösen az eljárásnak nem kötelező részét képező TBT¹⁹ igénylésénél. [18] Habár az NSIP cégminősítési rendszerének feltételei szigorúak, a teljes körűsége alól kivételt képeznek normál esetben az úgynevezett kis értékű, az ajánlati érték legfeljebb öt százalékát elérő alvállalkozói munkára szerződött nem minősített szervezetek. Speciális esetben azonban öt százalékot meghaladóan is lehet szerződni, ha a NATO Beszállításra Alkalmas magyar, vagy a más NATO tagországok Megfelelőségi Tanúsítvánnyal²⁰ rendelkező társaságai nem foglalkoznak az adott különleges munkával, vagy érvényesen nem pályáztak a projektre. [16]

A cégminősítési eljárás a pályázati anyag beérkezését, és a díja rendezését követően kezdődik, amikor a pályázó gazdálkodó szervezetek tevékenységtípusát ellenőrizni képes szakminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium szakértői átvizsgálják pályázatuk tartalmát. Szakértők vizsgálják meg a gazdálkodó szervezeteknél alkalmazott ISO²¹ illetve AQAP²² minőségirányítási rendszert, a szervezetek legalább három évre terjedő szakmai felkészültségét és referenciáját, a pénzügyi és gazdasági helyzetüket, a személyi állományuk alkalmasságát, és az esetlegesen minősített információkat tartalmazó projektről kritikus információhoz hozzáférő munkatársak nemzetbiztonsági megbízhatóságát. Az értékelési eljárás alapján a tárcaközi Biztonsági Beruházási Bizottság javaslattételére a honvédelemért felelős miniszter dönt a NATO Beszállításra Alkalmas cím odaítéléséről. Ilyen cím birtokában lévő társaságoknak a határozat érvényességének időtartama során eleget kell tenniük az éves, és a szakmai, gazdasági helyzetük megváltozását érintő rendkívüli adatszolgáltatási kötelezettségüknek. Minősített projekt megvalósításában részt venni kívánó cégeknek a határozat megszerzése után el kell érniük, hogy a vezetőik, a biztonsági vezetőik, a titkos ügykezelőik és helyetteseik, és a rendszerbiztonságot felügyelő személyeik nemzetbiztonsági, a kialakított telephelyüknek pedig fizikai és információbiztonsági ellenőrzése alapján TBT-vel is rendelkezzenek. Ennek megfelelően a nemzeti TBT szintje a projekt minősítési szintjének megfelelően bizalmas, titkos vagy szigorúan titkos, az ezek figyelembevételével kiállított NATO TBT típusa pedig korlátozott, bizalmas vagy titkos minősítésű lehet. Mindezek alapján a nemzetközi pályázatokon részt venni szándékozó szervezetek részére kiadható Megfelelőségi Tanúsítvány is, amellyel előzetesen igazolni lehet ezen társaságok szerződésteljesítési alkalmasságát. [19-20]

Természetesen az NSIP cégminősítési rendszerében nem egy adott időpontra érvényes, és nem csak rövid időtartamot figyelembe vevő teljesítmény alapján kerülnek értékelésre a programban részvevő, részt venni szándékozó társaságok. Évekre visszamenő tevékenységüknek, referenciáknak ellenőrzését szakértők végzik, a társaságoknak a működésük utolsó három évének átlagában pozitív gazdasági eredmény kimutatással, köztartozásmentes igazolással kell rendelkezniük, csődeljárási, felszámolási vagy végelszámolási eljárás alatt nem állhatnak. A társaságnak jogi személyként, a tulajdonosainak,

¹⁹ Telephely Biztonsági Tanúsítvány.

²⁰ Declaration of Eligibility, rövidítve: DoE.

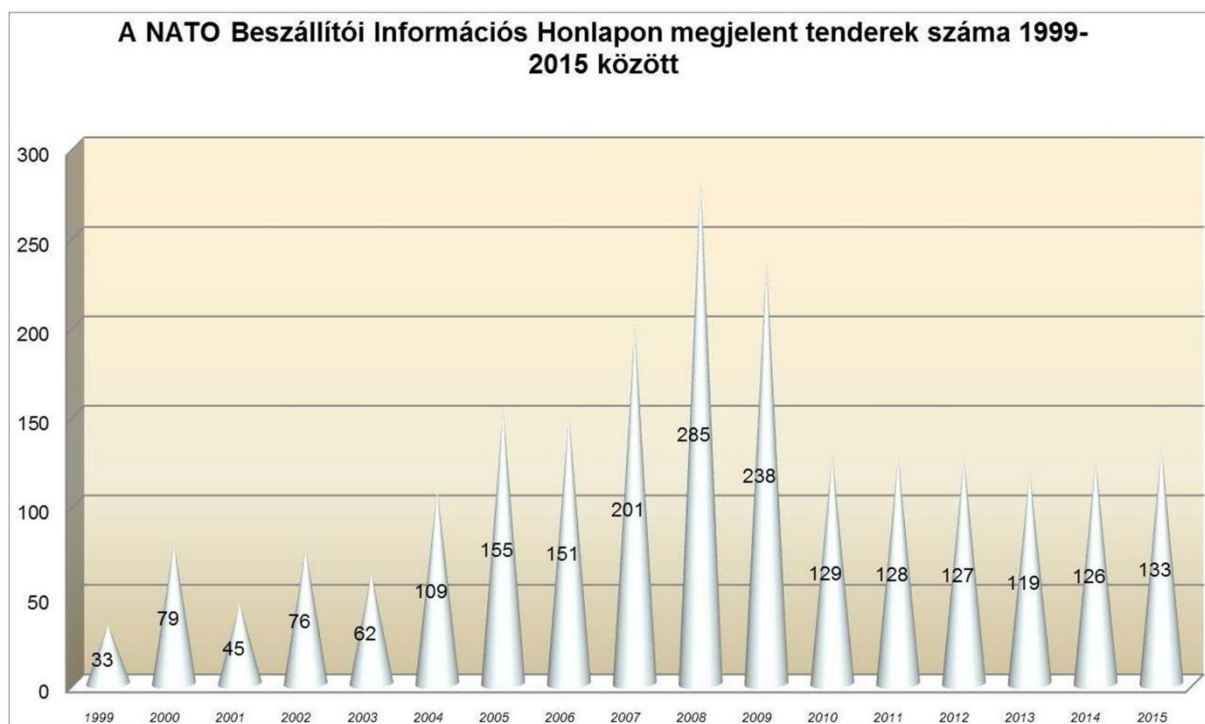
²¹ International Organization for Standardization, Nemzetközi Szabványügyi Szervezet.

²² Allied Quality Assurance Publication, Szövetségi Minőségbiztosítási Kiadványok.

GYÖRÖK LÁSZLÓ: Építőipari társaságok gazdaságbiztonsági tényezői, különös tekintettel a NATO biztonsági beruházási programjában közreműködőkre

az általános és biztonsági vezetőinek, a benne dolgozó rendszerfelügyelő és a titkos vagy minősített adatokat kezelő munkavállalóknak olyan nemzetbiztonsági ellenőrzésen kell megfelelniük, amelynek során tevékenységüket és kapcsolatrendszerüket évekre visszamenőleg kivizsgálják. Mindezekon túl a szervezetek részére előírt ISO 9001 vagy AQAP minőségirányítási rendszer tapasztalatai, időközönkénti auditjai, tanúsításai is a folyamatos fejlesztés és fejlődőképesség célját szolgálják. [16, 19]

A Képesség Csomagok és a projektek munkalehetőségét minden országban megpályáztatják. Bármely ország nyílt pályázatán bármely NATO országban bejegyzett, előminősítéssel rendelkező társaság indulhat. Hazai szervezeteknek a pályázatokon részvételét a Honvédelmi Minisztérium egyik háttérintézményébe tagozódott NATO Biztonsági Beruházási Osztály hangolja össze, a várhatóan kihirdetésre kerülő Képesség Csomagokról előrejelzést ad, a társaságokat pedig információval, szervezéssel, a NATO Beszállítói Információs Honlap²³ üzemeltetésével segíti. NATO Beszállításra Alkalmas cím birtokában lévő szervezetek a honlap védett, belső részein egyéb adatokhoz és információkhoz is hozzáférhetnek. További információs támogatást a társaságok az erre szakosodott NATO ügynökségek, a NATO Kommunikációs és Információs Ügynökség²⁴ valamint a NATO Támogató és Beszerzési Ügynökség²⁵ nemzeti képviselőitől is kaphatnak, illetve a pályázatok részletei az ügynökségek honlapján idegen nyelven, közvetlenül is elérhetők. [16, 21-22] Az alábbi ábra az NBIH-on megjelent tenderek számát szemlélteti.

7. ábra: Az NBIH-on megjelent tenderek száma 1999 és 2015 között²⁶

²³ Továbbiakban: NBIH. Url: <http://www.natotender.gov.hu>.

²⁴ NATO Communication and Information Agency, rövidítve: NCIA.

²⁵ NATO Support and Procurement Agency, rövidítve: NSPA.

²⁶ 7. ábra: Az NBIH-on megjelent tenderek száma. Ismertető a NATO és egyéb tenderekről. Url: <http://www.natotender.gov.hu/page/nato-es-egyeb-tenderek> (2017. 06. 04.) alapján.

A NBIH-on megjelent tenderekre jelentkezésre jogosult, érvényes minősítéssel rendelkező társaságok száma, tevékenységük besorolása, és az elérhetőségük megtalálható a honlap dinamikusan változó listáján. Ezen a nyilvántartott listán a Képesség Csomagok eddig befejezett vagy folyamatban lévő projektjeiben résztvevő vagy a projektekben még részt nem vett szervezetek adata is megtalálható. Az NSIP beszállítók nyilvános és aktuális nyilvántartásában szereplő társaságok száma 230-ról 246-ra változott a tanulmány készítésének idején, azaz 2016. március 6-ától 2017. június 4-ig úgy, hogy közben 16 cég adatát már nem tartalmazza a nyilvántartás, ugyanakkor abban 24 szervezet adatai jelentek meg újként. [23] Magukat a meghirdetett tendereket az NSIP beruházásaira és fejlesztéseire kidolgozott Alapvető Katonai Követelmények²⁷ teljesítményt biztosító, de legkedvezőbb ajánlattal pályázó társaságnak kell nyernie. [17] Az elnyert munkáknak köszönhetően az 1999 és 2014 közötti időszakban az NSIP összesített költségvetési támogatása elérte a 36,771 milliárd Forintot, a NATO összes forrása pedig a 33,886 milliárd Forintot. Ezzel az NSIP nemcsak az építőipar fontos részterületének számít, de az ország gazdaságára is jelentős hatást gyakorol. [21; 11. o.]

Összességében megállapítható, hogy az NSIP magyarországi beruházásai azért fontosak a hazai építőipar számára, mert a Képesség Csomagok számos projektje közvetlenül az építés-beruházás területére vonatkozik, de a más tevékenységi formákhoz tartozó projektek is tartalmaznak építési munkákat. A projektek azzal, hogy a magyar építőipari társaságok kivitelezésében készültek és készülnek el, jelentős mértékben befolyásolták és befolyásolják közvetlenül a hazai építési piacot, közvetve a hazai gazdaság teljesítményét.

ELVI JAVASLATOK AZ ÉPÍTŐIPAR ÉS A NATO BIZTONSÁGI BERUHÁZÁSI PROGRAM NÉHÁNY KÖZÖS NEHÉZSÉGE MEGOLDÁSÁRA

A tanulmány feltárt összefüggései alapján megállapítható, hogy napjainkban az építőipari szervezetek legnagyobb értékét a hitelezés egyszerűsége, és kedvező kamatszintje miatt nem a társaságok tőkéje és pénzügyi eszközei, hanem a:

- hasznos, egyedi és védett piaci stratégiájuk és munkafolyamatuk;
- kapcsolatrendszerük;
- speciális, üzemképes munkagépjek;
- szakembereik száma és képessége jelentik.

Mindezek alapján az alábbiakban, a teljesség igénye nélkül, néhány olyan elvi javaslat található, amelyek az NSIP-ban résztvevő építőipari társaságok, illetve minden építőipari beszerző és beruházó szervezet közvetlen, az építőipar teljesítményének növelésén keresztül pedig közvetve az ország biztonságának érdeke.

Alapvető fontosságú, hogy a szervezetek vezetői tisztában legyenek a szervezetük érvényes piaci stratégiájával. Szintén fontos, hogy a társaság munkafolyamatának aktuális és részletes

²⁷ Minimum Military Requirements, rövidítve: MMR.

GYÖRÖK LÁSZLÓ: Építőipari társaságok gazdaságbiztonsági tényezői, különös tekintettel a NATO biztonsági beruházási programjában közreműködőkre

leírását jól ismerjék a régi dolgozók, az új szakemberek könnyen elsajátíthatják a sajátos megoldásokat, hogy a szervezet folyamatosabb működésre legyen képes. Bár az NSIP rendszerben évente egy alkalommal kötelező a társaságok adatszolgáltatása, viszont a teljesítményüket, időbeli teljesítőképességüket meghatározó szakembereik más társaságokhoz átlépésük pedig havi vagy attól is gyakoribb szintű veszély. Ezek alapján központi, online, folyamatos nyilvántartást szükséges vezetni az NSIP-ban résztvevő szervezetek hiányszakmákban dolgozó szakembereiről, végzettségükről, és az egyes szakmákban jártasságuk idejéről, mértékéről. [24; 123-124. o.] Továbbá a hiányszakmákban dolgozó szakemberek munkáltatói ne csak a munkavégzéshez éppen elegendő létszámot tartsák állományban, és a munkaerő-piaci átlaghoz képest jobban becsüljék meg a szakembereket az NSIP átlagon felüli finanszírozási forrásából. Ugyanakkor a szakemberek nyilvántartásához hasonló elvű adatbázist szükséges vezetni a speciális munkagépekről is. Ezekre a nyilvántartásokra azért van szükség, hogy a központi adatbázisból lehessen információhoz jutnia a NATO Biztonsági Beruházási Osztálynak, és az NSIP-ban résztvevő társaságoknak, gyors átszervezéseket lehessen végezni, hogy a projektek elkészültének határidejét, vagy magát az elkészültét ne fenyegetse szakember vagy munkagépek hiánya. A javasolt nyilvántartási rendszerrel a szervezetek egyfelől kevésbé válnak kiszolgáltatottakká a piaci mozgásoknak, másfelől bizonyos tartalékrendszerhez is jutnak a munkagépekről és a szakemberekről.

Annak érdekében, hogy a tanulmány készítése idején NATO Beszállításra Alkalmas címmel rendelkező 246 hazai társaság darabszáma ne csak a külföldi NSIP munkák elnyeréséhez, de az itthoni munkák elvégzésében se jelentsen korlátot, és a szervezetek között növekedjen a teljesítmény és a munkaminőség verseny, bővíteni szükséges darabszámukat. Javasolom a bővítésnél figyelembe venni azt a feltételt is, hogy a társaságok létszáma négy fő felett legyen, mert egyrészt ez egyfajta biztosítékot jelent arra, hogy a programban részvételük tényleges munkavégzésre irányul, másrészt a Központi Statisztikai Hivatal a kimutatásaiban is megkülönbözteti a négy fő feletti társaságok teljesítményét. Annak ellenére szükséges a bővítés, hogy számos vállalkozás szabad kapacitását az NSIP-től kevésbé fontos, egyéb munkák is le fogják kötni akkor, amikor projekteken nem vesznek részt. Bár a bővítés érdekében se egyszerűsíthetők a cégminősítési eljárás feltételei, a potenciálisan partnerré válható társaságok részére hatékony ösztönzéssel, felkészítéssel, személyes kapcsolattartással is hangsúlyozásra kerülhetnek a program előnyei.

A Képesség Csomagok projektjeinek határidőre, elvárt minőségben, és ellenőrzött munkafolyamatokkal elkészítése, a rendszer pénzügyi teljesítéseinek határidőre és átlátható rendezése nemcsak az adott munkákon, hanem a jelenleg még csak helyszíneresés, vagy a tervezés szakaszába tartó, de a jövőben biztosan induló munkák elnyerése érdekében is fontos.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A tárgyi tanulmány megvizsgálta valamint bemutatta az építőipar, és azon belül az NSIP területét, valamint rávilágított ennek a speciális területnek a gazdaság és az ország biztonságát befolyásoló viszonyrendszerének fontosságára. A tanulmány táblázatokkal, grafikonokkal,

ábrákkal is szemléltette a normál viszonyok és a különleges terhelési körülmények hatását a gazdaság teljesítményére, és rávilágított a különleges körülmények hatásának ellensúlyozására alkalmazható tartalékrendszerek fontosságára. Ezek alapján a tanulmány javaslatokat tartalmaz az építőipar és az NSIP közös területén jelentkező néhány probléma megoldására.

A tanulmány következtetésként kiemeli, hogy azért van a NATO minősített társaságoknak gazdaságbiztonsági jelentőségük, mert a cégminősítési eljárásban nagymértékben szigorúak a szakmai, a gazdasági és a nemzetbiztonsági feltételek, aminek eredményeképpen a minősített szervezetek az építőipar egyik legstabilabb részét jelentik. Ezért ezekre a nemzetgazdasági szempontból jelentős minősített társaságokra mindig, azaz például konfliktusoknál és nemzetbiztonsági helyzetekben joggal lehet számítani, mert olyan megfelelő valós eszközrendszerrel és humán szakmai képességekkel rendelkező stabil bázisoknak kell lenniük, amely üzemképesek maradnak a különleges jogrend idején is, amikor építési projekteket pályázat nélkül, vagy kijelölés, megbízás alapján kell elvégezniük.

Ugyanakkor a minősített társaságok, amelyek között nemcsak építőipari tervező, kivitelező, szaképítő, vizsgáló, elemző, hanem például információs szolgáltatást nyújtók, gyártók vagy kereskedők is találhatóak, szerepe azonban nemcsak a NATO-val együttműködésben, illetve különleges jogrendben értékelődik fel. Az állami és a vállalati szférák szereplői, illetve az infrastruktúrát üzemeltető szervezetek is megbízhatóbbnak, biztosabbnak szokták értékelni a minősített társaságokkal kialakítandó és kialakított partneri kapcsolatokat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] *Magyarország Alaptörvénye*. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=140968.322953 (2017. 06. 04.).
- [2] [Közread. a] Honvédelmi Minisztérium. *Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája*. Honvédelmi Minisztérium, h. n., 2012, 24 o. Url: http://www.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf (2017. 06. 04.).
- [3] *1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról*. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=146225.213089 (2017. 06. 04.).
- [4] Dr. Király László: *Biztonság a hétköznapiakban*. Prezentáció a *Gazdaságbiztonság* órán. Budapest, 2016. 02. 23., KMDI, 15 o.
- [5] Dr. Király László: *Háború, gazdasági biztonság, védelmi tartalékolás*. Prezentáció a *Gazdaságbiztonság* órán. Budapest, 2016. 02. 23., KMDI, 21 o.
- [6] Györök László: A hadszíntér-előkészítés lehetséges feladatai a XXI. század kihívásai tükrében. [online] *Műszaki Katonai Közlöny*, XXV. évfolyam, 2015/3. szám, 59-68. o. Url: http://hhk.uni-nke.hu/downloads/kiadvanyok/mkk.uni-nke.hu/PDF_2015_3_sz/2015_3sz.pdf (2017. 06. 04.).

GYÖRÖK LÁSZLÓ: Építőipari társaságok gazdaságbiztonsági tényezői, különös tekintettel a NATO biztonsági beruházási programjában közreműködőkre

- [7] Dr. Király László CSc – Dr. Medveczky Mihály: *Védelemgazdasági ismeretek önkormányzati válságmenedzserek (védelmi igazgatási referensek) számára. Egyetemi kiadvány.* ZMNE, Budapest, 2009, 197 o.
- [8] *The IMF's Rapid Financing Instrument (RFI).* Url: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/rfi.htm> (2017. 06. 04.).
- [9] C. n. Url: http://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/teor/teor_struktura_2013_11_04.pdf (2017. 06. 04.).
- [10] [Közread. a] Központi Statisztikai Hivatal. *A gazdasági folyamatok regionális különbségei, 2013.* Központi Statisztikai Hivatal, h. n., 2015, 45 o. Url: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiook/debrecengazdfejl/debrecengazdfejl13.pdf> (2017. 06. 04.).
- [11] *Az építőipar ágazati adatai. Teljes építőipar. (Mindösszesen Építőipari ágazatok (TEÁOR'08)).* Url: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/DisplayChart?filename=jfreechart-9202346969203645995.png> (2017. 06. 04.).
- [12] 17/2016. (II. 10.) Korm. rendelet a használt lakás vásárlásához, bővítéséhez igényelhető családi otthonteremtési kedvezményről. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=193970.330646 (2017. 06. 04.).
- [13] 2013. évi XXXIV. törvény az építmények tervezésével és kivitelezésével kapcsolatos egyes viták rendezésében közreműködő szervezetről, és egyes törvényeknek az építésügyi lánc tartozások megakadályozásával, valamint a késedelmes fizetésekkel összefüggő módosításáról. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=159801.331342 (2017. 06. 04.).
- [14] 83/2010. (III. 25.) Korm. rendelet a teljes hiteldíj mutató meghatározásáról, számításáról és közzétételéről. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=132168.322743 (2017. 06. 04.).
- [15] 2154/1999. (VII. 8.) Korm. határozat Magyarországnak a NATO Biztonsági Beruházási Programjában történő részvételéről. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=44165.67033 (2017. 06. 04.).
- [16] Kovács Ferenc: *A NATO biztonsági beruházási program integrálása a magyar nemzetgazdaság, az országos és katonai infrastruktúra, valamint az államigazgatás rendszerébe.* PhD értekezés. ZMNE, Budapest, 2001. <http://ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/9653/Teljes%20sz%C3%B6veg%21?sequence=1&isAllowed=y> (2017. 06. 09.).
- [17] Dr. Kovács Ferenc: *A katonai infrastruktúra elméleti és gyakorlati kérdései.* Prezentáció a *Katonai infrastruktúra és fejlesztésének kérdései* órán. Budapest, 2015. 10. 07., KMDI, 108 o.
- [18] 218/2011. (X. 19.) Korm. rendelet a minősített adatot, az ország alapvető biztonsági, nemzetbiztonsági érdekeit érintő vagy a különleges biztonsági intézkedést igénylő beszerzések sajátos szabályairól. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139990.269281 (2017. 06. 04.).

- [19] 164/2002. (VIII. 2.) Korm. rendelet az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja keretében kiírásra kerülő pályázatokon való részvételi jogosultság feltételeiről, a jogosultság megszerzésével kapcsolatos eljárás szabályairól és az eljáró szervezetről. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=66755.332582 (2017. 06. 04.).
- [20] 109/2012. (VI. 1.) Korm. rendelet a NATO Biztonsági Beruházási Program keretében megvalósuló beszerzésekre vonatkozó részletes szabályokról. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=149040.313567 (2017. 06. 04.).
- [21] Illés Attila: *Az NSIP aktuális helyzete*. Prezentáció a 2015. évi NATO Beszállítói konferencián. Budapest, 2015. 11. 25., 2015. évi NATO Beszállítói konferencia, 13 o. Url: http://www.natotender.gov.hu/files/download?id=Uy134_WZW_d1tKL1dHdnZ736UjCvT6CW (2017. 06. 04.).
- [22] Mezőfi Zoltán: *NATO Beszállítói Konferencia 2015*. Prezentáció a 2015. évi NATO Beszállítói konferencián. Budapest, 2015. 11. 25., 2015. évi NATO Beszállítói konferencia, 18 o. Url: <http://www.natotender.gov.hu/files/download?id=OybkINLi1SBvKDgiczHnL6BESvn8J8xC> (2017. 06. 04.).
- [23] *Aktuális NATO Beszállítói céglista*. Url: <http://www.natotender.gov.hu/ceg/index> (2017. 06. 04.).
- [24] Kiss Dávid: A gazdasági szervek működési monitoringjának elméleti kérdése a különleges jogrend időszakára való felkészülésben. [online] *Hadmérnök*, X. évfolyam, 2015/4. szám, 115-126. o. Url: http://www.hadmernok.hu/154_11_kissd.pdf (2017. 06. 04.).
- [25] Szabó József (szerk.): *Hadtudományi lexikon*. 1-2. köt. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, 1584 o.
- [26] 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről. Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=139266.330738 (2017. 06. 04.).
- [27] *Az építőipar építménycsoportos adatai. Építőipar, 4 fő felett. (Mindösszesen Építőipari ágazatok (TEÁOR'08); Mindösszesen Építmények)*. Url: <http://statinfo.ksh.hu/Stainfo/DisplayChart?filename=jfreechart-3528802950292423172.png> (2017. 06. 04.).
- [28] [Közread. a] Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatás-felügyeleti Főosztály. *A munkaügyi ellenőrzés tapasztalatai (2017. I. negyedév)*. Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatás-felügyeleti Főosztály, h. n., 2017, 30 o. Url: http://www.ommf.gov.hu/letoltes.php?d_id=7286 (2017. 06. 04.).
- [29] *Az infláció alakulása Magyarországon (1991-2017. január-február)*. Url: https://www.profitline.hu/ny/irattar/2017-03-30/122643111_9DU6RS34_2.jpg (2017. 06. 04.).

GYÖRÖK LÁSZLÓ: Építőipari társaságok gazdaságbiztonsági tényezői,
különös tekintettel a NATO biztonsági beruházási programjában közreműködőkre

- [30] *1999. évi I. törvény a Magyar Köztársaságnak és az Észak-atlanti Szerződéshez történő csatlakozásáról és a Szerződés szövegének kihirdetéséről.* Url: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=39258.60450 (2017. 06. 04.).
- [31] *NBIH NATO Beszállítói Információs Honlap.* Url: <http://www.natotender.gov.hu> (2017. 06. 04.).
- [32] *Ismertető a NATO és egyéb tenderekről.* Url: <http://www.natotender.gov.hu/page/nato-es-egyeb-tenderek> (2017. 06. 04.).